

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหาที่จะศึกษา

เจ้าสุพานวง เป็นผู้นำลาวซึ่งมีบทบาทสำคัญในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปีค.ศ.1975 ซึ่งเป็นช่วงของการต่อสู้เพื่อเอกราช และความขัดแย้งในการกำหนดทิศทางของประเทศภายหลังเอกราช

เจ้าสุพานวงเป็นผู้มีชาติกำเนิดสูงตามระบบการปกครองแบบจารีตของหลวงพระบาง คือเป็นโอรสของเจ้ามหาอุปราชขุนคอง(ผู้ซึ่งมีฐานะตามแบบจารีตรองจากเจ้ามหาชีวิต) กับหม่อมคำฮ้วน(ภรรยาคนที่ 11) และเป็นน้องชายร่วมบิดาของเจ้าเพชรระดซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งรัฐบาลลาวอิสระ และเจ้าสุวรรณะพุม่าซึ่งเป็นผู้นำฝ่ายเป็นกลาง (ทั้งสองเป็นโอรสของมเหสีองค์แรก)

เจ้าสุพานวงเป็นหนึ่งในชาวลาวจำนวนน้อยที่ได้รับการศึกษาตามแบบตะวันตกในระดับสูง โดยสำเร็จการศึกษาวชิราวุธวิทยาลัยจากฝรั่งเศส และได้เข้าทำงานกับรัฐบาลอาณานิคมในตำแหน่งวิศวกรสร้างทางโดยประจำการอยู่ในเวียตนาม

หลังจากญี่ปุ่นยอมแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 เจ้าสุพานวงได้เข้าร่วมในการจัดตั้งรัฐบาลลาวอิสระเพื่อต่อต้านการกลับมาของฝรั่งเศส โดยแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลลาวอิสระคือเจ้าเพชรระด ก่อนหน้าที่จะเดินทางกลับมาร่วมจัดตั้งรัฐบาลลาวอิสระเจ้าสุพานวงได้พบกับโฮจิมินห์ และเป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างรัฐบาลลาวอิสระกับเวียตนามเหนือ โดยมีจุดประสงค์ร่วมกันในการปกป้องอิสรภาพของชาติ หลังจากพ่ายแพ้แก่ฝรั่งเศสรัฐบาลลาวอิสระได้ลี้ภัยไปจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นอยู่ในประเทศไทย

ในปี ค.ศ.1949 สมาชิกส่วนหนึ่งของรัฐบาลลาวอิสระยอมรับการนิรโทษกรรมของฝรั่งเศส และเดินทางกลับไปเวียงจันทน์ แต่เจ้าสุพานวงและกลุ่มผู้สนับสนุนซึ่งไม่ยอมรับการมีเอกราชภายใต้อำนาจฝรั่งเศส ได้เดินทางไปร่วมกับขบวนการต่อสู้แบบกองโจรที่ได้เริ่มจัดตั้งมาก่อนหน้านั้นแล้ว โดยโกสอน พมวิทาน สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน ในบริเวณพรมแดนลาว-เวียตนาม ภายใต้อาณัติของเวียตนามเหนือ ซึ่งต่อมารู้จักกันในชื่อของขบวนการปะเทดลาว เจ้าสุพานวงได้มีบทบาทในฐานะผู้นำสำคัญคนหนึ่งของขบวนการ จนกระทั่งฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้รับชัยชนะในปี ค.ศ.1975 และมีการสถาปนา

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเจ้าสุพานวงได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานประเทศ

ในฐานะผู้นำของขบวนการประเทศลาว เจ้าสุพานวงมีบทบาทที่โดดเด่นในฐานะเป็นผู้นำหรือตัวแทนของขบวนการประเทศลาว ในการเจรจาหรือร่วมจัดตั้งรัฐบาลผสมกับฝ่ายขวา และฝ่ายเป็นกลาง โดยเฉพาะหลังจากสนธิสัญญาเจนีวาครั้งที่ 1 ค.ศ.1954 ซึ่งขบวนการประเทศลาวได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการ และอนุญาตให้มีเขตอิทธิพลของตนเองในบริเวณแขวงจำปาสัก และแขวงพงสาลี ส่วนกลุ่มการเมืองทางเวียงจันทน์นั้นได้แบ่งออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ คือฝ่ายขวา และฝ่ายเป็นกลาง ความขัดแย้งของทั้งสามฝ่ายได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โลกซึ่งมีความขัดแย้งระหว่างฝ่ายคอมมิวนิสต์และฝ่ายต่อต้านคอมมิวนิสต์ สหรัฐอเมริกาได้เข้ามาสนับสนุนรัฐบาลราชอาณาจักรลาวแทนที่ฝรั่งเศส ขณะที่ขบวนการประเทศลาวได้รับความสนับสนุนจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะเวียตนามเหนือ และสหภาพโซเวียต ความขัดแย้งเหล่านี้ได้ทำให้เกิดทั้งการต่อสู้ทางทหาร และการประนีประนอมระหว่างลาวทั้งสามฝ่ายหลายครั้งหลายหน โดยมีความพยายามจัดตั้งรัฐบาลผสมถึงสามครั้ง(ในปี ค.ศ.1957, 1962, 1974) เจ้าสุพานวงได้ทำหน้าที่เป็นผู้นำ หรือตัวแทนของขบวนการประเทศลาว ในการเจรจากับฝ่ายต่างๆ รวมทั้งเข้าร่วมในตำแหน่งรัฐมนตรีของรัฐบาลผสมชุดต่างๆ

เจ้าสุพานวงมีบทบาทในฐานะนักชาตินิยมที่กระตือรือร้น และในที่สุดแล้วก็เข้าร่วมในขบวนการต่อต้านรัฐบาลกับกลุ่มคอมมิวนิสต์ โดยหนทางการปฏิวัติซึ่งทำให้ท่านต้องไปใช้ชีวิตอย่างยากลำบากในป่าเป็นเวลาหลายปี เป็นทางเลือกที่แตกต่างจากผู้นำระดับสูงของลาวอื่นๆ อะไรคือนโยบาย หรือแนวทางทางการเมืองที่รวมเจ้าสุพานวงกับกลุ่มคอมมิวนิสต์ และอะไรที่แยกเจ้าสุพานวงจากกลุ่มผู้นำฝ่ายเวียงจันทน์

บทบาทของเจ้าสุพานวงในการติดต่อกับผู้แทนฝ่ายเวียงจันทน์ คงเนื่องมาจากการเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากฝ่ายเวียงจันทน์มากกว่าผู้นำคนอื่นๆของขบวนการประเทศลาว อาจจะเป็นไปได้ว่าเนื่องมาจากการที่เจ้าสุพานวงมีฐานะเป็นผู้นำในแบบดั้งเดิมของลาวเช่นเดียวกับผู้นำของฝ่ายเวียงจันทน์ส่วนใหญ่ ซึ่งมีกำเนิดในตระกูลสูง เป็นกลุ่มที่ได้รับการศึกษาตามแบบตะวันตก มีโอกาสได้ทำงานในราชการอาณานิคม ซึ่งแตกต่างจากผู้นำหลายคนในขบวนการประเทศลาวซึ่งมีบทบาททางการเมืองโดยการเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ เช่น โกสอน พมวิหาน และหนุฮัก พุมสะหวัน ลักษณะที่เหมือนกันของเจ้าสุพานวงและผู้แทนฝ่ายเวียงจันทน์นี้เองอาจจะทำให้เจ้าสุพานวงเป็นตัวเชื่อมที่สำคัญระหว่างทั้งสองฝ่าย โดยเฉพาะกับเจ้าสุวันนะพูมาผู้นำฝ่ายเป็นกลางผู้เป็นที่รักของท่านซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลผสมทั้งสามครั้ง อาจจะทำให้การเจรจาของทั้งสองฝ่ายได้รับอิทธิพลจากความเป็นพี่น้องมาเกี่ยวข้อง

เจ้าสุพานวงเป็นผู้นำที่ได้รับการนิยมนอกจากประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มชาวลาวกลุ่มซึ่งเป็นประชากรที่ฝ่ายเวียงจันทน์ให้ความสำคัญ (ขณะที่ฝ่ายประเทศลาวให้ความสำคัญกับชาวลาวเทิง และชาวลาวสูงด้วย) (ลาวกลุ่มคือชาวลาวทั่วไป ลาวเทิงคือชาวข่า ลาวสูงคือชาวม้ง) ซึ่ง

ผู้นำอื่นๆของขบวนการประเทศลาวอาจไม่ได้รับความนิยมนอกจากประชาชนมากเท่า คุณสมบัติของ เจ้าสุพานวงซึ่งมีทั้งวิกรมในการต่อสู้ชาติ และการเป็นเชื้อพระวงศ์ระดับสูงน่าจะเป็นผลให้ ท่านสามารถแย่งชิงความนิยมของประชาชน จากผู้นำกลุ่มเวียงจันทน์ได้ รวมทั้งการที่เจ้าสุพานวง เป็นผู้นำที่มีบทบาทต่อสาธารณชนมากที่สุดในขบวนการประเทศลาว ทักษะของประชาชนในสมัย นั้นที่มีต่อเจ้าสุพานวง น่าจะมีผลต่อความสำเร็จของขบวนการประเทศลาว และน่าจะทำให้ เจ้าสุพานวงมีบทบาทสำคัญทางประวัติศาสตร์เมื่อถูกมองจากประชาชนรุ่นหลัง

ฐานะของความเป็นผู้นำทางการเมืองของเจ้าสุพานวงซึ่งมีทั้งความเป็นผู้นำแบบจารีต และผู้นำแนวความคิดสมัยใหม่คือคอมมิวนิสต์ ส่วนสถานะในฐานะผู้นำของขบวนการ ประเทศลาวซึ่งเป็นผู้นำที่ได้รับความนิยมนอกจากประชาชนสูง ขณะที่ไม่ได้เป็นผู้ที่มีกำลังอำนาจทาง ทหารหรือการสนับสนุนจากต่างประเทศสูงสุดอย่างไกสอน พมวิหาน น่าจะเป็นลักษณะร่วมกัน ของผู้นำทางการเมืองในประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้สมัยใหม่ในหลายกรณี

ภายในขบวนการประเทศลาวประกอบด้วยกลุ่มของเจ้าสุพานวง ซึ่งเป็นกลุ่มของผู้นำ ลาวดั้งเดิมที่แยกออกมาจากรัฐบาลลาวอิสระ กลุ่มที่เป็นสมาชิกดั้งเดิมของพรรคคอมมิวนิสต์(ซึ่ง แต่เดิมเป็นพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน และต่อมาแยกเป็นพรรคคอมมิวนิสต์ลาว เวียดนาม เขมร) และกลุ่มชนกลุ่มน้อยที่ต่อต้านฝรั่งเศส โดยมีเวียดนามเหนือซึ่งให้ความสนับสนุนผู้นำ คอมมิวนิสต์อย่างไกสอน พมวิหานให้เป็นผู้นำสูงสุดของขบวนการ นโยบายของขบวนการ ประเทศลาวน่าจะเกิดจากการประนีประนอมกันของกลุ่มเหล่านี้

ความรู้เกี่ยวกับเจ้าสุพานวง ปรากฏอยู่ในหนังสือที่เขียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และ การเมืองลาวในสมัยใหม่ ทั้งที่กล่าวด้วยประวัติศาสตร์-การเมืองโดยทั่วไปเช่น Laos : Keystone of Indochina โดย Authur J. Dommen ที่เน้นเฉพาะเรื่องของพรรคคอมมิวนิสต์ เช่น North Vietnam and Pathet Lao โดย Paul F. Langer และ Joseph J. Zasloff และที่เขียนโดยผู้ที่มี ส่วนเกี่ยวข้องในเหตุการณ์ เช่น ความหลังของข้าพเจ้าทำวุ่น"คืนเย็น" โดย ทำวุ่น ขณะนี้กร ยังไม่พบว่ามีผู้เขียนถึงเจ้าสุพานวงโดยตรง หนังสือ เจ้าสุพานวงผู้นำปฏิวัติ ก็เป็นรวมบทความซึ่ง ส่วนใหญ่จะเขียนโดยผู้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์กล่าวถึงเหตุการณ์ช่วงนั้นๆ โดยเฉพาะ ข้อมูล ส่วนใหญ่ที่มีจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินงานทางการเมืองในด้านที่เปิดเผยโดยเฉพาะใน เวียงจันทน์ การเจรจา สนธิสัญญาและจัดตั้งรัฐบาลผสม ผลกระทบของสถานการณ์โลกต่อ การเมืองลาว การปฏิบัติงานและนโยบายของสหรัฐอเมริกาในอินโดจีน ขณะที่การดำเนินการ ภายในของขบวนการประเทศลาว ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ และชีวิตส่วนตัวของเจ้าสุพานวง ก่อนข้างจะมีข้อมูลน้อย

ผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับความขัดแย้งในลาวช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มักจะสนใจในเรื่อง ความขัดแย้งระหว่างประเทศฝ่ายคอมมิวนิสต์นำโดยสหภาพโซเวียต และฝ่ายต่อต้านคอมมิวนิสต์

นำโดยสหรัฐอเมริกาที่เข้ามาสนับสนุนกลุ่มการเมืองในลาวเป็นเรื่องสำคัญ และในเรื่องการเมืองภายในของลาวนั้นผู้เขียนส่วนใหญ่มักจะให้ความสำคัญกับฝ่ายเป็นกลางและปัญหาความเป็นกลาง เรื่องของขบวนการประเทศลาวในการเมืองเวียงจันทน์ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญของเจ้าสุพานวงจึงมักจะเป็นส่วนรายละเอียดในการศึกษาที่มีจุดเน้นอยู่ที่เรื่องอื่นมากกว่า คงเนื่องมาจากเมื่อมองจากภายนอกโดยรวมแล้ว ความขัดแย้งในลาวเป็นส่วนหนึ่ง และได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ในอินโดจีนโดยรวมมาก แต่เมื่อมองจากภายในสังคมนาว ความขัดแย้งภายใน การต่อสู้ทางการเมืองในเวียงจันทน์ ก็น่าจะมีผลกระทบสำคัญต่อคนลาวเช่นกัน

ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเจ้าสุพานวงที่มีผู้กล่าวถึงไว้แตกต่างกันคือเรื่องเจ้าสุพานวงเป็นคอมมิวนิสต์หรือไม่ หรือเป็นในช่วงเวลาใด เช่นกล่าวว่าเจ้าสุพานวงอาจจะคุ้นเคยกับลัทธิคอมมิวนิสต์มาตั้งแต่เรียนในฝรั่งเศสแล้ว หรือในขณะที่ทำงานอยู่ในเวียดนาม อีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องของฐานะของเจ้าสุพานวงในขบวนการประเทศลาว ซึ่งมีทั้งผู้ที่กล่าวว่าเจ้าสุพานวงเป็นเพียงหุ่นเชิดของเวียดนามเท่านั้น ไปจนถึงว่ามีความเป็นไปได้ที่เจ้าสุพานวงเป็นผู้ร่วมก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- เพื่อศึกษาประวัติ ผลงาน แนวความคิด และบทบาทของเจ้าสุพานวงในด้านต่างๆ ดังนี้
- ประวัติก่อนที่จะมีบทบาทสำคัญทางการเมือง โดยเฉพาะที่มีผลต่อบทบาทและความคิดทางการเมืองในภายหลัง
  - การดำเนินงานทางการเมืองในขณะที่เป็นสมาชิกรัฐบาลลาวอิสระ และในฐานะผู้นำขบวนการประเทศลาว
  - ความสัมพันธ์กับผู้นำฝ่ายเวียงจันทน์ และฝ่ายขบวนการประเทศลาว รวมทั้งกับเวียดนามเหนือ
  - แนวความคิดของเจ้าสุพานวงในการเข้ามามีบทบาทเป็นผู้นำในการต่อสู้ทางการเมือง

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาชีวิตและผลงานของเจ้าสุพานวง (1909-1995) ภายในการเปลี่ยนแปลงของประวัติศาสตร์ที่มีผลกระทบสำคัญ ตั้งแต่ปลายยุคอาณานิคมของฝรั่งเศส การปกครองของญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ช่วงว่างอำนาจหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และการก่อตั้งรัฐบาลลาวอิสระ การกลับมาของฝรั่งเศส ความขัดแย้งหลังเอกราชและการแทรกแซงของต่างชาติ จน

ถึงการสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยจะให้ความสำคัญกับช่วงที่เจ้าสุพานวงมีบทบาทสำคัญคือในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ค.ศ. 1945 จนถึงการปฏิวัติ ค.ศ. 1975 และจะศึกษาถึงแนวความคิดของเจ้าสุพานวงในการมีบทบาททางการเมือง และความคิดของประชาชนที่มีต่อเจ้าสุพานวงด้วย

สมมุติฐานของการวิจัย

1.ภูมิหลังทางชาติกำเนิด การศึกษา และการทำงาน มีผลต่อแนวความคิดทางการเมือง และศักยภาพในการเป็นผู้นำทางการเมืองของเจ้าสุพานวง

2.ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้นำฝ่ายเวียงจันทน์ และความนิยมของประชาชน มีผลสนับสนุนต่อสถานะของเจ้าสุพานวงในวงการเมืองเวียงจันทน์ และความสำคัญของเจ้าสุพานวงในวงการการเมืองเวียงจันทน์น่าจะมีผลสนับสนุนต่อสถานะของเจ้าสุพานวงในขบวนการประเทศลาว

3.แนวทางในการดำเนินงานและนโยบายทางการเมืองของเจ้าสุพานวงได้รับผลกระทบจาก

- การผสมผสานแนวความคิดของกลุ่มต่างๆในขบวนการประเทศลาว
- นโยบายของฝ่ายเวียงจันทน์
- สถานการณ์การต่อสู้ทางทหารของขบวนการประเทศลาวและฝ่ายเวียงจันทน์
- สถานการณ์ความขัดแย้งในอินโดจีนโดยทั่วไป

4. ในฐานะผู้นำที่แสดงบทบาททางการเมืองต่อสาธารณชนที่สำคัญที่สุดของขบวนการประเทศลาว เจ้าสุพานวงน่าจะเป็นสัญลักษณ์สำคัญในการต่อสู้ของขบวนการประเทศลาวในทัศนะของประชาชนลาว และในการเขียนประวัติศาสตร์ลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้จะเป็นการค้นคว้าวิจัยทางประวัติศาสตร์ จากหนังสือที่เกี่ยวกับลาวในยุคที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ทำการศึกษา จากหอสมุดในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดแห่งชาติ และหอสมุดแห่งชาติเวียงจันทน์ รวมทั้งจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ และประชาชนลาวทั่วไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเข้าใจชีวิตและงานของเจ้าสุพานวง ความสำคัญของชาติกำเนิด การศึกษา การทำงาน บทบาทและแนวความคิดทางการเมือง บทบาททางการเมืองทั้งในฐานะผู้นำแบบจารีตและผู้นำที่เสนอแนวทางใหม่แก่สังคม การผสมผสานระหว่างแนวความคิดชาตินิยมและคอมมิวนิสต์ของเจ้าสุพานวง

หมายเหตุ

ชื่อเมืองเวียงจันทน์ ศึกษาคตามหนังสือประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี และประกาศราชบัณฑิตยสถาน เรื่องกำหนดชื่อทวีป ประเทศ เมืองหลวง มหาสมุทร ทะเล และเกาะ และเรื่องการเขียนชื่อจังหวัด เขต อำเภอ และกิ่งอำเภอ พิมพ์ครั้งที่ 5 (แก้ไขปรับปรุง) พ.ศ. 2530 โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

ส่วนชื่อเมืองอื่นๆที่ราชบัณฑิตยสถานไม่ได้กำหนดไว้จะสะกดให้ใกล้เคียงกับภาษาลาว เช่น หลวงพระบาง สะกดหลวงพะบาง, จำปาศักดิ์ สะกดจำปาสัก, สุวรรณเขต หรือสวนเขต สะกดสะหวันนะเขต

ชื่อคนจะสะกดให้ใกล้เคียงกับภาษาลาวทั้งหมดเช่น เจ้าสุพานวงค์ สะกดเจ้าสุพานวง, เจ้าสุวรรณภูมา สะกดเจ้าสุวรรณพูมา, เจ้าเพ็ชรราช หรือเจ้าเพชรราช สะกดเจ้าเพชรราช, เจ้าศรีสว่างวงศ์ สะกดเจ้าสีสว่างวง, เจ้าศรีสว่างวัฒนา สะกดเจ้าสีสว่างวัตตะนา, เจ้าบุญอุ้ม หรือบุญอุ้ม ฉ.จำปาศักดิ์ สะกดเจ้าบุญอุ้ม นะจำปาสัก, กระต่าย โคนสโตฤทธิ์ หรือสะโตฤทธิ์ สะกดกะต่าย โคนสะโตลิด, เจ้าสมสนิท สะกดเจ้าสมสะหนัก, ภูมิ วงวิจิตร สะกดภูมิ วงวิจิต, ภูมิ หน่อสุวรรณค์ สะกดภูมิ หน่อสะหวัน, สิงห์ รัตนสมัย สะกดสิง ลัตตะนะสะไหม, อุ้นชนะนิกร สะกดอุ้น ชนะนิกรอน, หุข อภัย สะกดหุข อะไพ และชื่อขบวนการประเทศลาว สะกดขบวนการปะเทดลาว

ยกเว้นข้อความที่อ้างจากหนังสือจะสะกดตามหนังสือเล่มนั้นๆ